

beznivo in se mu smehlja. A Simonček je srečen, tako srečen! Saj ima mamico, zlato mamico ...

»Mamica!« krikuje tedaj pastirček Simonček nad prepadom z drhtečim glasom. Že hoče spustiti rob skale in objeti mamico. A tedaj zakliče tam spodaj glas presunljivo: »Simonček, hoho, Simonček!« — Pastirček se predrami, pa pogleda z motnimi očmi okrog sebe. Izginila je megla in tudi noč je izginila. Krvavo se svetijo vrhovi snežnikov v jutranji zarji, in dan se dela. Samo to vidi pastirček Simonček, a drugega nič. Nič več ne vé, kje je. A vendar se še vedno drži krčevito za skalo s premrazeno, otrplo roko. Samo enkrat se mu zazdi, da čuje nad sabo človeške glasove. Začuti, kako se ga je nekaj dotaknilo, a sam ne vé, kaj je. Kakor v sanjah zgrabi tisto in tedaj se domisli, da je to najbrž vrv. Oviije si zanko okrog pasu in spusti skalo. In tedaj se mu zazdi, da ga vleče nekaj kvišku, vedno više, više ... A potem mrak in noč in — — — (Konec prihodnjič.)

Skrivnostni ključek.

(Dr. A. Pavlica.)

Andrejček je prišel v mesto v šolo. Spremili so ga ljuba mamica, pa so mu ob slovesu rekli: »Drejšček, glej, da ne izgubiš ključa od skrinje!« Andrejšček ni bil še nikoli gospodar; a sedaj, ko je imel ključ in ko si je skrinjo sam odklepal in zaklepal, je čutil, da je gospodar. V skrinji so mu skrbna mamica vso obleko lepo uredili, in Andrejšček je sedaj prvič v življenju vse sam vedel, kaj je njegovo. Zato pa je skrbno hranil ključ.

Prvi dan, ko je prišel v mesto k tujim ljudem, zlasti še, ko so se ljuba mamica od njega poslovili, je bil Andrejšček žalosten. Zvečer bi bil najrajši jokal. Ko je legel v tujo posteljo, je zares potočil na skritem nekaj gorkih solzic. Zaspal je v žalosti; a v spanju se mu je zdelo, da mu ključek govori na ušesa tolažilne besede:

»Ne joči! Glej, jaz sem še manjši od tebe, pa sem že veliko sveta prehodil in mnogo poizkusil. Kaj žaluješ po domu? Tisti je kaj vreden, ki je na svetu kaj poizkusil. Moja domovina je daleč, daleč na gornjem Štajerskem. V štajerskih rudnikih so moji bratci in moje sestrice, kakor si se učil v šoli. Od tam sem prišel v strašne peči, kjer so me dobro obdelali in izbistrili. O tem peklu, ki sem ga takrat prestal, ti ne morem vsega povedati. Strah bi te pretresel, ko bi ti vse povedal. Toda vse treba potrpeti, ako hočemo kaj pravega postati. Čim večje je trpljenje, tem lepše in prijetnejše je potem življenje. Naša vrednost se mora v ognju trpljenja preizkusiti. Tako je bilo z menoj. Tako bo s teboj.

Ko sem prestal strašno preizkušnjo, sem se dolgo časa vozil po železnici proti Trstu. Veselil sem se, ko sem prvikrat zagledal Jadransko morje. V Trstu sem prišel k tvojemu sorodniku Lojzetu, ki je bil kovač. On mi je dal lepo obliko, ki jo imam še danes. Hvaležen sem mu za to in se ga večkrat spominjam. On je že davno umrl, jaz pa sem še vedno dober in trden. Tvoj sorodnik Lojze, Bog mu daj nebesa, je bil dober kovač, in tako je tudi meni vkoval vse lepe lastnosti, da me povsod čislajo. Kdor si v mladosti pridobi dobrih lastnosti in si utrdi dober značaj, bo povsod na svojem mestu in ne bo nikoli kruha stradal. Le zapomni si to, Andrejček! Sedaj ti bodo v šoli kovali značaj in ti izkušali vcepiti dobrih lastnosti, od katerih bo odvisna vsa prihodnost tvojega življenja. Zvesto poslušaj in bodi marljiv! Tako si boš pridobil potrebnega znanja, se naučil lepega vedenja in si pridobil lepih čednosti, da te bodo drugi kdaj spoštovali, in da ti ne bo treba nikoli stradati.

Kovač Lojze me je oddal v neko prodajalno, in od tam sem prišel nekega dne po železnici v Gorico. Moja prva služba v Gorici je bila v samostanu. Odklepal in zaklepal sem z bratom Ulrikom vrata, kjer so imeli shranjen kruh za samostansko družino in za uboge, ki so hodili opoludne trkat na samostanska vrata. Prihajalo jih je mnogo vsak dan, pozimi in poleti, mladih in starih, zdravih in bolnih, raztrganih pa tudi gosposko oblečenih. Vsem sem rad postregel. Mislim sem si: Tudi s teboj bi se utegnili kdaj kaj takega zgoditi. Najrajši sem odklepal za uboge in sirote. Boš videl, Andrejček, kako boš vesel, kadar boš ti kaj dobrega storil! Med njimi, ki so prihajali vsak dan, je bil tudi neki gospod, o katerem mi je pravil brat Ulrik, da je bil iz bogate hiše. Svojo mladost je zapravil s samim igranjem, pijančevanjem in pohajanjem. Ko je postal sam gospodar, je očetovo premoženje kmalu porabil. Na nekdanje dobrostanje je spominjala le njegova obleka, ki pa je bila zdaj vsa zamazana in oguljena. Slišal sem večkrat, da je brat Ulrik govoril dijakom, ki so prihajali po kruh: »Bodite pridni, da se vam morda ne bo godilo kdaj kakor temu gospodu. Kakor si človek postelje v mladosti, tako bo ležal. Jablane, hruške in druge cepé cepi v mladosti za stare zobe!« Tako jih je učil brat Ulrik, in ne brez dobrega uspeha. Marsikateri izmed tistih dijakov je postal gospod. Ali poznaš vse časti vrednega gospoda Janeza? Glej, temu sem jaz takrat odklepal vrata za kruh. On me težko pozna, a jaz ga prav dobro poznam, in me vselej veseli, ko ga vidim. S tvojim stricem sta hodila skupaj v šolo, in kakor sem slišal, je tudi tvojemu stricu prinesel včasih kosček kruha.

Nekega dne pa so ukazali častiti redovniki razdreti tista vrata, kjer sem služil nad dvajset let. Tako sem izgubil službo, ki mi je bila prijetna in me je zelo veselila. Vrata je odnesel mizar na svoj dom. Mislim sem si, da bo treba dolgo čakati na novo službo, pa kovač Lojze je bil dober mojster in me je bil dobro izmojstril. Takrat sem spoznal, kako je dobro, da imamo v mladosti dobro šolo. Niti en dan nisem bil brez službe. Mizar me je vzel takoj v roke. Obrnil me je parkrat v roki, me nekoliko ogle-

Izdelovanje slamnatih obuval v Spodnji Idriji.

dal, potem pa zadovoljno pokimal. Tako sem prišel na krasna vrata iz orehovega lesa. Lahko si misliš, kako sem se držal. Mizar je nesel vrata v najlepšo hišo celega mesta, kjer je bila sodnija. Rečem ti pa, da sem tukaj spoznal, kako se lahko kdo moti, ako gleda le na zunanost. Hiša je bila sicer od zunaj lepa, a v njej je bila sama žalost. Jaz sem tam sodeloval, ker sem odklepal in zaklepal vrata, kjer je imel gospod sodnik shranjene cele kupe kart. Povem ti, da nisem slišal še nikoli in nikjer toliko prepirov in laži kot tukaj. Sodnik je razsojal. To se je ponavljalo dan za dnem. Ubogi sodnik, sem si mislil, koliko svete potrpežljivosti je treba za tak posel! Najbolj me je žalostilo, ko so sedeli dečki in deklice tvoje starosti na zatožni klopi. Spominjam se dveh dečkov, ki sta stala skoraj vsakih štirinajst dni pred sodnikom. Potepala sta se po mestu in kradla. Očeta nista imela, mati pa je bila malopridna ženska, ki ni nič skrbela zanju. Vse opominjevanje sodnikovo in drugih ljudi ni nič pomagalo. Obljubila sta vse, a potepala sta se naprej in kradla le naprej. Polovico svoje mladosti sta presedela v ječi. Mlajši se je ob 17. letu na prigo-varjanje sorodnikov premislil in poboljšal. Izučil se je izvrstno čevljarstva in je sedaj eden izmed najboljših mojstrov v mestu. Starejši je pa pohajač in berač. Kar se je Janezek naučil, Janez zna. Lahko bi ti povedal iz te svoje dobe še veliko reči, ki sem jih tu doživel. Rečem ti le: Andrejček, čuvaj se slabih tovarišev! Tvoje veselje bodi od sedaj naprej knjiga in šola. Bodi vselej pokoren gospodarjem in učiteljem! Trdno upam, da boš kdaj gospod.

Izkušnje, ki sem si jih pridobil pri sodniji, so bile sicer dragocene, ker se povsod lahko naučimo lepih reči, a želel sem si vendarle, da bi me Bog rešil te žalostne službe. Bog me je uslišal, a ker nisem bil dovolj potrpežljiv, me je hkrati tudi kaznoval. Moja kazen je bila ta, da sem se bil izgubil. V šolskih ulicah, kjer je bilo sodišče, sem padel gospodu sodniku na tla. Ležal sem žalostno na tleh. Mimo mene so korakali dijaki v šolo. Tvoj stric, ki je hodil takrat v gimnazijske šole in stanoval v dijaškem zavodu, me je pobral in shranil. Lahko si misliš, kako sem bil vesel, da sem prišel pridnemu dijaku v roke. Tako sem prišel v dijaški zavod, in tu se je začelo zame spet prijetno življenje. Tvojemu stricu je naredil mizar lep zabojček, kjer je hranil dijak razne knjige, časopise in — skrivnosti. V ta zabojček je postavil mene za stražnika. Komur sem jaz odprl, mu je bilo odprto; komur pa sem zaprl, mu je bilo zaprto. Moralo je pač že tako biti, ker so bile v zabojčku shranjene včasih tudi reči, o katerih je prav, da jih niti predstojniki ne poznajo. Tega mnenja je bil takrat tvoj stric, in jaz sem tvojega strica rad imel. Prišel je pač včasih zraven kak predstojnik in bi bil rad kaj pogledal v zabojček, a jaz sem se trdno držal tvojega strica in se nisem hotel vdati. Služba je služba. Vojak, ki je na straži, ne sme gledati na osebe. Doživel pa sem v tem zavodu marsikaj lepega in prijetnega. Prihajali so v zavod prav mali dečki, kakor si ti, Andrejček, sedaj. Včasih so se še jokali, ko so jih starši oddajali predstojnikom. Skoraj vsi pa so pozneje postali imenitne osebe: duhovniki,

celo škofje, uradniki, zdravniki itd. Največ je bilo iz tega zavoda duhovnikov. Le ozri se okrog po mestu in po deželi. Skoraj vse, kar se imenuje gospod, je bilo v tem zavodu. Vse sem jaz tu videl kot male pobiče. V jerhastih hlačicah in gorjanskih škorenjcih je skakalo po dvorišču malo fantè, sedaj pa le poglej, kako se postavlja v najvišji službi! Moje največje veselje je bilo gledati, kako so se ti fantički pridno učili in kako so naglo napredovali. Le s pridnostjo so postali to, kar so danes. Zapomni si to, Andrejček! Med najpridnejšimi je bil tvoj stric, in predstojniki so ga najrajši imeli. Moje mnenje je bilo že takrat: Ta bo gotovo kdaj kaj imenitnega postal. Zato sem se ga z veseljem držal, in ni mi žal. Ko je šel kasneje tvoj stric v visoke šole, sem hodil jaz povsod z njim. Videl sem lepa mesta in ves njih sijaj. Veselil sem se njegovih dobrih uspehov in lepih časti, ki jih je dosegel. Pridobil sem si trdno prepričanje, da le tisti kaj postane, ki je res priden in pokoren svojim predstojnikom.

Tvoj stric me je izročil, ko so tebe odpravljali v šolo, tvoji mamici z besedami: »Napravite mu skrinjo, in kovač naj preskrbi ključavnico tako, da bo ta ključek dober. Andrejček naj ima za dobro srečo prav ta ključek, ki je mene tako zvesto spremljal na vseh potih. Upam za trdno, da se bo pridno učil in da bo pokoren predstojnikom. Blagoslov božji naj bo z njim!« Tako je tvoj stric govoril, in jaz sem se veselil, da me je tako pohvalil. Tudi tebi, Andrejček, hočem zvesto služiti in te spremljati z dobrimi sveti, tolažbo in s pomočjo na vseh tvojih potih. Nič ne žaluj, jaz sem s teboj! Tisti je mož, ki zna po svetu hoditi pravo pot. Veliko je treba sicer včasih trpeti, a postal boš gospod, ako boš mene vedno poslušal. Vse izkušnje, ki sem si jih nabral, bodo tebi v korist in v bodrilo. Pomni, kar sem ti povedal, in loti se hitro dela. Kdor čvrsto in dobro začne, je že napol končal.«

Tako je ključek končal svoje pripovedovanje Andrejčku na ušesca. Andrejček je začel delati že v postelji dobre sklepe. Nič več ni žaloval po domu. Razmišljal je le, kako bo z učenjem hitro in dobro začel. Še napol v snu zasliši trdo obračanje ključa pri vratih. Gospodinja vstopi in reče: »Drejšek, dobro jutro! Hitro pokoncu, da se napraviš v šolo!« Andrejček poskoči in se naglo napravi. Predvsem vzame v roke mali ključek, ga nekoliko ogleduje, potem pa ga skrbno vtakne v žep in sede takoj k mizi, da si uredi knjige in pripravi za šolo. Začne tudi takoj čitati ter ogledovati podobe v šolskih knjigah. Niti zgane se ne od mize, dokler mu gospodinja ne prinese kave. Po šoli je bil takoj spet na svojem mestu. Gospodinja je rekla gospodarju: »Takega pa nismo še imeli!« Andrejček je bil ves drugačen kot doma. Po pravici moramo povedati, da ga v domači vasi ni bilo bolj razposajenega, samoglavnega in togotnega dečka kot Andrejček. Mamica so se nad njim večkrat jezili, češ, da je bil že pri sv. krstu nepokoren, ker da ni dobil imena svojega rojstnega dne, ampak Andrej, ki mu ni pritikalo in ki ga ni vreden. Oče so ga pravzaprav le raditega dali v mesto, da bi se z njim več ne jezili. Domači gospod učitelj je rekel očetu, ko mu je ta razodel svojo namero: »Jože,

s fantom ne bo nič. Škoda za denar v mestu, ker je videti, da nima fant niti veselja, niti talenta!« To prorokovanje se pa ni izpolnilo. Kar čez noč je bilo drugače. Ko so prišli Andrejčkova mamica po štirinajstih dneh v mesto, so nekako v strahu stopali po stopnicah na njegovo stanovanje, ker so se bali, da jih bo gospodinja kar obsula s pritožbami. Kako so se pa razveselili, ko jim gospodinja pove, da ni imela še nikdar na stanovanju tako pridnega in dobrega dijaka, in da je Andrejček zlat otrok. Ko je prišel iz šole, so ga ljuba mamica srčno poljubili. Andrejček se je vedro smejal. Lahko si mislimo, s kakšnim veseljem so odšli mamica domov, in kako so bili oče veseli, ko so to slišali. Oče so mu bili pred odhodom v mesto zatrdili, da ne bo smel niti za božične praznike domov, ako jim gospodar ne bo pisal, da se je poboljšal. Vsega tega pa sedaj ni bilo treba. Andrejček je šel za Božič domov z očetom, ki so prišli ponj. Mamica so ga doma na pragu čakali in prišedšega srčno poljubili ter mu skrbno postregli. Že teden prej so mu sobico in posteljico pripravili. Bili so ž njim veseli, ker so videli, da je fant sedaj ves drugačen. Oče niso bili tudi pozneje z nobenim svojih otrok tako zadovoljni kot z Andrejčkom. V šolah je Andrejček izvrstno napredoval in prekosil tudi tiste, o katerih je sodil domači gospod učitelj, da imajo talent. Držal se je naukov in izkušenj svojega malega ključka. Po dovršenih šolah je postal, kakor je bilo prorokovano, gospod. V njegovih rokah so sedaj drugačni ključi, o katerih pravimo, da kar ti zaprejo, je zaprto tudi v nebesih, in kar ti odprejo, je odprto tudi v nebesih. Tisti skrivnostni ključek je pa še danes ž njim kot zvesta priča njegovih del.

Ne mučite živali!

(A. Slivnik.)

O d solnca do najmanjšega črva — vse, vse povečuje vseomogočnost božjo. Vsa brezštevila in tako različna njegova dela nas kar silijo k temu, da ga občudujemo ter častimo. Vsaki stvari je odkazal Bog poseben namen. Stvarnik pa tudi očetovsko skrbi za vse stvari. Vsaki stvarci daje vse potrebno, da živi in se razvija tako kakor on hoče.

Človeka edinega je Bog ustvaril po svoji podobi in mu je vdihnil neumrjočo dušo. Pred človekom pa je Vsemogočni že poskrbel za nešteto mrtvih in živih stvari, ki naj bi mu pomagale, da živi po njegovih zapovedih ter se zveliča. Med temi stvarmi so nam najbližje živali, ki so nam v tem podobne, da živijo in čutijo ter se pregibljejo. In volja dobrotnega Stvarnika je tudi, da se živali veselijo življenja. Saj je naš Zveličar učil, da za živali sam Bog po očetovsko skrbi. Rekel je: »Poglejte ptice pod nebom; one ne sejejo in ne žanjejo in tudi ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi.« »Ali se ne kupita dva vrabca za en vinar? In vendar ne eden ne pade na zemljo brez volje vašega Očeta,« slišimo v